

LINGUISTIC ASPECTS OF STUDYING THE CREATIVE HERITAGE OF OUTSTANDING POLISH FUTURIST WRITER S. LEM

Summary

This article analyzes the study of the creative heritage of the Polish futurist Stanislaw Lem. The attention is focused on the works of both the recognized Polish and the latest researchers of his creativity. Among the most famous ones are R. Handke, M. Dajnowski, M. Krajewska, I. B. Kyyak, K. Smerdova etc. It is emphasized that the analysis of Lem's literary texts mainly concerns issues related to genre features, the role of the grotesque, the study of neologisms (translation features) and features of references.

Key words: science fiction, style of the text, grotesque, neologisms, Stanislaw Lem.

Надійшла до редакції 24.07.2016 р.

УДК 811.163.41'373.2

O. N. Novak,

Candidate of Philology,

Associate Professor of General and Slavic Linguistics Department

Odesa I. I. Mechnikov National University,

24 / 26, Frantsuzky Blvd., Odesa, 65058, Ukraine,

tel. : (048) 776-04-42,

olganovak2@gmail.com

AXIOLOGICAL MEANING OF THE CONCEPT *ЛЕПОТА* („BEAUTY”) IN THE SERBIAN LINGUACULTURE

The article deals with the structure and the axiological meaning of the concept ЛЕПОТА in the Serbian linguaculture. Having analyzed the meaning of the basic word, its derivatives and idioms, we can assume that the lexeme ЛЕПОТА is the major cultural concept and needs special attention

while teaching Serbian as a foreign language. The axionym ЛЕПОТА has a syncretic meaning, expresses physical, moral and ethical beauty.

Key words: concept, lingua culture, axiological meaning, Serbian, idiom.

The problem of language and culture correlation in modern science is one of the most intensively worked out among humanities and linguistics researches. A special relevance here belongs to the axiological theory development, which allows us to regard a language as a cultural phenomenon, that is able to find and reflex the system of values in the society. The basic system of the values pertains to a lingua cultural community and is realized as an evaluative (axiological) worldview. One of the means of investigating the axiological worldview can be a conceptual representation by which values as language and culture phenomena have a cognitive structure and can be described as concepts (for details see [4]).

The linguistic analysis of the national values via the description of specific cultural concepts is performed in many scientific works of recent years (Vorkachev S. G., Sternin I. A., Serebrennikova E. F., Bayramova L. K., Arutyunova N. D., Cosmeda T. A., Soroka T. V. et al.).

The axiological system is a variable formation which comprises different values, their language correlatives and their usage strategies in communication. To distinguish an axiological unit, the term „axiologeme” is often used in the national linguistics (similar to „morpheme”, „ideologeme” and others) [3, p. 42]. T. V. Soroka suggests using a term „axionomen” („аксиономен”) [7, p. 123]. In this paper we'll be using the common word „axionym” and „axiologeme” which is accepted in the national linguistics.

The objective of our paper is axionyms that characterize human's deep needs, widespread and acknowledged in different cultures. In our opinion, the values that can stand first in the chain of human needs are „beauty”, „truth”, „kindness”. Their entity is

postulated by the fact of their being selected from the syncretic notion „goodness”, that was inherited from the antiquity and described by the ancient philocophers. In the previous works we concentrated on analyzing the axiologeme ДУША („soul”) in the Serbian linguaculture [6]. In this paper we continue to investigate axionyms constituting the aforementioned syncretic notion, ЛЕПОТА undoubtedly being one of them.

The lexeme ЛЕПОТА is polyfunctional, it is rather actively used in the Serbian language. It is of common Slavic origin and is even traced in Old Slavonic manuscripts: ЛЪПОТА: 1) beauty, magnificence – БЛАГА ЛЪПОТА, 2) properly, decently, appropriately – СЪ ЛЪПОТЫ, ПО ЛЪПОТЪ; ЛЪПОТНО – appropriately; ЛЪПЪ – 1) magnificent, beautiful; 2) decent, appropriate [9, p. 314]. Such a dual meaning, indicating syncretism of outer beauty and moral-ethical correspondence with the ideal, is also discovered in the semantic structure of the lexeme ЛЕПОТА in modern Serbian language.

The first, main meaning of the word ЛЕПОТА is defined via the lexeme *лепо* as property, quality (*особина, својство онога што је лепо*) [10: V. 3, p. 188]. So we find it necessary to analyze the semantic structure of the latter. The lexeme *леп* is polysemantic. The Collegiate dictionary („Речник српскохрватског књижевног језика. Матица Српска”) registers 7 meanings, each of them having additional semantic variants. We'll illustrate the most common ones just below: **1. а.** *који се одликује складношћу, правилношћу облика, састава, сразмера, пријатан, угодан за гледање* **б.** *који оставља пријатан утисак, који се угодно доима чула, осећања, који се одликује унутрашњим складом, савршенством; дубок, добро пронађен;* **2.** *испуњен срећним догађајима, срећан;* **3. а.** *срећан, повољан, пожељан:* **б.** *погодан за одређену употребу; који пружа добре могућности, подесан, згодан;* **4. а.** *који се одликује квалитетом; добро справлен, укусан* **б.** *који је у добром ставу, добро очуван.* **в)** *који је на цени, којесе уважава; пожељан, позитиван;* **5. а.** *који се одликује вредношћу, вредан, користан.* **б.** *који*

се одликује достигнутим ступњем, величином, коичином; замашан; **6. а.благ, добар, питом б)** љубазан, учтив, коректан; пријатељски, благонаклон; **7.** spoken као атрибут без одређеног значења (ради постизања пластичности приповедања, каткад ир.) [10: V. 3, p. 186].

It is evident that the range of meanings is remarkably vast: harmonic, of a balanced form and composition, aesthetically pleasing, tasty, having inner harmony, perfect, happy, favourable, comfortable, of good quality, desirable, respectable, valued, useful, precious, significant, important, amiable, polite et al.

All these meanings constitute the semantic structure of the lexeme ЛЕПОТА. The definitions are as follows: 1. *особина, својство онога што је лепо, складност, савршенство; утисак, дојам, естетско доживљавање онога што је лепо* – quality, property of what is „лепо”; harmony, perfection, impression, aesthetic perception of what is „лепо”; 2. *оно што је веома лепо, дивно, привлачно* – highly „лепо”, wonderful, lovely; 3. *добро, изобиље, благостање* – property, abundance, wealth [10, p. 186].

The concept ЛЕПОТА is certain to take a special place in the Serbian linguaculture. Its polysemantic, versatile character demands from those who learn and especially those who teach Serbian as a foreign language close attention to all the components of the lexical meaning, that only reveal themselves in a specific context. Most derivatives (*лепоок, лепоречив, лепообразан* et al.) have the same syncretic meaning, including physical and moral features.

The structure of the axiological concept under analysis cannot be fully described without idioms. Serbian (Serbo-Croatian) idioms with the components *леп, лепота* have two meanings: physical beauty and spiritual beauty (*телесна лепота, лепота душе*). To describe physical beauty in the Serbian linguaculture, comparative constructions are more often used: *леп као слика, као сан, као анђео, као бог (лепа као богиња), као Аполон, лепа као права Венера*.

Леп као бог („as handsome as a god”) is an international cultural stereotype, where a god is a paragon. The Collegiate dictionary („Речник Матице Српске”) points out that *савршен* („perfect”) is a frequent epithet to the words *доброта* and *лепота* [10, p. 57]. The tradition to see a god as having perfect physical beauty goes back to the antiquity. Such were Apollo, Adonis, Venus. The stereotype *анђеоска лепота* („angelic beauty”) is international as well. In the Serbian linguaculture it became widespread under the influence of the church. In the consciousness of the Serbian culture bearer angels appear as kind heavenly beings, forever young, with a pleasant voice, pure and innocent. All these attributes – *доброта*, *чистота*, *благод* (the lexeme *благод* in Serbian includes such meanings as „kindness, meekness, tenderness, fondness”) – prove to be important for the model „*леп као анђео*,, to be realized. The meaning is also traced in the derivatives *анђелчић*, *анђеоски* – „*одличење лепоте, љупкости, доброте и свих врлина: сушта доброта*,, [10, see definition 1.б.].

An exceptional outer beauty, that has nothing in common with the inner beauty, is conveyed in comparative constructions with the mythological character *вила* („vila”). In the Slavic mythology they usually appear as beautiful maidens with long (sometimes to the ground) loose hair and with wings. They wear long dresses or robes, under which they hide their hoofs. The adjective *виленска лепота* and the adverb *вилински леп* are desemantized and have the same function that *ђаволски* does – the meaning of the highest degree of a quality or property.

The Serbian phraseology researcher D. Mrshevich-Radovich (Д. Мршевић-Радовић) points out to the common character of the motivational model in the comparative constructions „*леп као бог*” and „*леп као слика*”. They are often literally translated into Russian as „красив как картина” („as beautiful as a picture”) [5, p. 194]. In Serbian the lexeme *слика* is derivated from *лик*. The dictionaries define it as „*слика – оно што је по неком лику насликано, учинено*” („created after a certain image, is an image of”) [10, p. 492]. By comparison, in the Russian and

Ukrainian languages the word „image” can be defined as „icon”. *Лик* is a polysemantic lexeme, identical to the lexeme *образ* in the Russian language. In the biblical texts the word *слика* can mean „*одраз божје славе и сјаја*”, and „*сличност*”, – the image of and identity to God. The syntagma *божја слика* is used to describe Jesus Christ who is „*права слика Бога*”, i.e. the real likeness to God. For this reason the comparison *леп као слика* can be motivated by the expression „similar to the image of God, like an icon”. Thus, accepting the Christian interpretation of holy faces, ЛЕПОТА is first of all comprehended as spiritual beauty. At the same time the fact of not differentiating the meanings of the lexemes „*леп*”, and „*добар*”, in the biblical texts can be explained by their synonymous character to express spiritual beauty as moral perfection or aspiration for it. According to D. Mrshevich-Radovich, the feeling of divine beauty (*божанска лепота*), that is of absolute good in a wide sense, of bliss, conveyed in the word ЛЕПОТА, motivates another comparative construction, typical of the Serbian worldview: *леп као сан* [5, p. 201].

The Collegiate dictionary gives the following definition of the word *сан*: 1. „*несвесно психичко стање које се јавља за време спавања*”, – mental condition while dreaming; 2. „*оно што се ствара маштом, маштањем, што се у мислима замислија, илузија*”, – something created in your fantasy, dreams, illusion [10, p. 498]. A human dreams of the beautiful, kind, of what is associated with happiness, that is why we can assume that the idiom „*леп као сан*”, confirms the above-mentioned dualism of the lexeme „*леп*”.

Similar idioms are registered in the dictionary by J. Otashevich: „*гледати лепим оком, гледати лепо*”, – *симпатисати, волети, марити некога* – to sympathize, care for somebody; „*гледати се лепо*”, – *слагати се, живети у хармонији, бити у добрим односима, волети се* – to live in harmony with, have a good relationship with, love one another [8, p. 464].

Thus, having even conducted a fragmentary research on the axiological meaning of the concept ЛЕПОТА, we can draw the

conclusion that it is one of the central concepts of the Serbian linguaculture. Its content demands further analysis both in the synchrony and diachrony. The concept has a syncretic meaning, expresses absolute beauty (physical, moral and ethical) in the Serbian culture.

BIBLIOGRAPHY

1. Драгићевић Р. Вербалне асоцијације кроз српски језик и културу / Р. Драгићевић. – Београд : Чигоја штампа, 2010. – 248 с.
2. Космеда Т. А. Аксиологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки: [монографія] / Т. А. Космеда. – Львів : Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 2000. – 350 с.
3. Кочеров С. Н. Аксиологема как проблема теории ценностей / С. Н. Кочеров // *Credo new*. – 2011. – № 4. – С. 34–45.
4. Лингвистика и аксиология: этносемиотрия ценностных смыслов: Коллективная монография. – Москва : ТЕЗАУРУС, 2011. – 352 с.
5. Мршевић-Радовић Д. Фразеологија и национална култура / Д. Мршевић-Радовић. – Београд : Чигоја штампа, 2008. – 235 с.
6. Пейчева О. М. Аксиологема *душа* в сербській лінгвокультурі / О. М. Пейчева // *Слов'янський збірник : Зб. наук. праць*. – Чернівці : Букрек, 2015. – Вип. 19. – С. 26–32.
7. Сорока Т. Структурна характеристика моносемічних аксіонемів української мови / Т. Сорока // *Теоретичні й прикладні проблеми сучасної філології*. – 2015. – Вип. 1. – С. 122–126.
8. Оташевић Ђ. Фразеолошки речник српског језика. Око 25.000 чл. – Нови Сад : Прометеј, 2012. – 1045 с.
9. Старославянский словарь (по рукописям X–XI веков) / Под ред. Р. М. Цейтлин, Р. Вечерки и Э. Благовой. М. : Русск. яз., 1994. – 842 с.
10. Речник српскохрватског књижевног језика. Матица Српска / [уређивачки одбор М. Стевановић и др.] Око 150.000 речи. I–VI. – Нови Сад – Загреб, 1967–1976.

REFERENCES

1. Dragyhevyh R. Verbalne asocyjacyje kroz srpsky jezyk y kulturu / R. Dragyhevyh. – Beograd : Chygoja shtampa, 2010. – 248 p.

2. Kosmeda T. A. Aksiologichni aspekty pragmalingvistyky: formuvannja i rozvytok kategorii' ocinky: [monografija] / T. A. Kosmeda. – L'viv : Vyd-vo LNU im. I. Franka, 2000. – 350 p.
3. Kocherov S. N. Aksyologema kak problema teoryy cennostej / S. N. Kocherov // Credo new. – 2011. – № 4 . – P. 34–45.
4. Lyngvystyka y aksyologija: etnosemyometrija cennostnyh smyslov: Kollektivnaja monografija. – Moskva : TEZAVRUS, 2011. – 352 p.
5. Mrshevyh-Radovyh D. Frazheologija y nacyonalna kultura / D. Mrshevyh-Radovyh. – Beograd : Chygoja shtampa, 2008. – 235 p.
6. Pejcheva O. M. Aksiologema dusha v serbs'kij lingvokul'turi / O. M. Pejcheva // Slov'jans'kyj zbirnyk : Zb. nauk. prac'. – Chernivci : Bukrek, 2015. – Vyp. 19. – P. 26 – 32.
7. Soroka T. Strukturna harakterystyka monosemichnyh aksionomeniv ukrai'ns'koi' movy / T. Soroka // Teoretychni j prykladni problemy suchasnoi' filologii'. – 2015. – Vyp. 1. – P. 122–126.
8. Otashevyh B. Frazheoloshky rechnyk srpskog jezyka. Oko 25.000 chl. – Novy Sad : Prometej, 2012. – 1045 p.
9. Staroslavjanskyj slovar' (po rukopysjam X–XI vekov) / Pod red. R. M. Cejtlyn, R. Večerky y E. Blagovoj. – M. : Russkyj jazyk, 1994. – 842 p.
10. Rechnyk srpskohrvatskog kъызhevnoг jezyka. Matycа Srpska / [urehъvachky odbor M. Stevanovyh y dr.]. Oko 150.000 rechy. I–VI. – Novy Sad – Zagreb, 1967–1976.

О. М. Новак

АКСІОЛОГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ КОНЦЕПТУ *ЛЕПОТА* В СЕРБСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ

У статті досліджується структура та аксіологічне значення концепту *ЛЕПОТА* в сербській лінгвокультурі. Проаналізовано за словниками значення ключової лексики, похідні від неї, ідіоматичні вирази, що є важливими елементами мовної картини світу. Кількість похідних, частотність їх використання та значний корпус свідчать про те, що в сербській лінгвокультурі досліджуваний концепт є аксіологічною домінантою, має різнобічну мовну репрезентацію та великий семантичний обсяг і культурну конотацію, тому потребує особливої уваги під час викладання сербської мови як іноземної. Зазначається, що

аксіонім *лепота* має синкретичне значення, позначає дуалізм краси зовнішньої та внутрішньої, фізичної та моральної.

Ключові слова: концепт, лінгвокультура, аксіологічне значення, сербська мова, ідіом.

О. Н. Новак

АКСИОЛОГИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ КОНЦЕПТА *ЛЕПОТА* В СЕРБСКОЙ ЛИНГВОКУЛЬТУРЕ

Статья посвящена анализу структуры и аксиологического значения концепта ЛЕПОТА в сербской лингвокультуре. Проанализированное значение ключевого слова, производных от него, а также идиомов, позволяет утверждать, что ЛЕПОТА является ключевым культурным концептом и требует особого внимания при обучении сербскому языку как иностранному. Аксионим *лепота* имеет синкретическое значение, выражает красоту физическую и морально-нравственную.

Ключевые слова: концепт, лингвокультура, аксиологическое значение, сербский язык, идиома.

Надійшла до редакції 10.10.2016 р.

O. Perišić Arsić,

Dipartimento di Lingue e Letterature straniere e Culture moderne,
dottorand (Digital Humanities),
Università Degli studi di Torino,
Via S. Ottavio, 20–10124, Torino,
tel. : 0116709715,
oljaarsic@hotmail.com

PODSTICANJE VEŠTINE USMENOG IZRAŽAVANJA U NASTAVI SRPSKOG KAO STRANOG JEZIKA

U radu se bavimo analizom usmenih izlaganja odraslih polaznika kurseva srpskog jezika kao stranog na nivou B2 i C1. U okviru redovne